

PREDAVANJA O ZDRAVLJU za manje civilizovane oblasti

Predavanje Broj 18

MALARIJA

Malarija je **ozbiljna bolest** koja vlada u toplijim oblastima sveta. To je jedna vrsta infekcije **krvi** koju prenose **komarci**.ⁱ U predelima gde vlada malarija živi više od **3 milijarde** osoba.ⁱⁱ Svake godine se po svetu od malarije razboli **300-500 miliona** osoba,ⁱⁱⁱ dok više od **1 miliona** osoba čak i umre od nje.^{iv} Na primer, svaki minut u Africi dete ispod 5 godina starosti umre od malarije.^v **Vakcina za malariju još ne postoji**. Stoga treba da razumemo tu bolest da bi je izbegli ili znali kako da je lečimo, ako je potrebno.

Šta izaziva malariju?

Malariju prouzrokuju klice koje se nazivaju **paraziti**. Ti paraziti su tako sićušni, da se ne mogu videti golim okom, već samo uz pomoć specijalnog instrumenata koji se zove mikroskop.

Postoje **4** vrste klica malarije.^{vi} Jedna od njih se zove ***Plasmodium falciparum***, i ona prouzrokuje najviše smrtnih slučajeva.^{vii} Ostale 3 vrste klica koje uzrokuju malariju su sposobne da učine inficiranu osobu veoma bolesnom, ali obično ne izazivaju smrt.

Komarci prenose malariju sa jedne osobe na drugu. Evo kako se to odvija: Kada komarac ubode osobu koja boluje od malarije, on usisa i malo krvi sa klicama malarije. Zatim kad komarac ubode drugu osobu, nekoliko tih klica malarije se sada prenese u njenu krv.

Na početku se osoba **ne** oseća bolesna jer u krvi ima samo nekoliko klica malarije. Međutim, te klice u njenoj krvi počnu odmah da rastu i da se razmnožavaju, pa posle nekoliko dana i ta osoba počne da se oseća bolesna.

Kako se oseća neko ko ima malariju?

Najveći broj takvih osoba ima

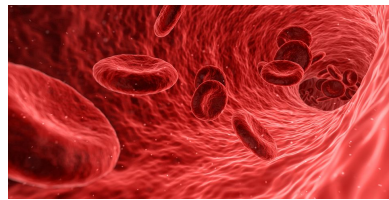
1. **povišenu temperaturu i groznicu.** Ti simptomi mogu da dođu i prođu svakih 1-2 dana, ili mogu stalno da budu prisutni.

Takve osobe

2. nemaju **apetit,**
3. imaju **glavobolju,** i
4. osećaju se **umorne.**

One još mogu

5. malo da **kašlju,** i
6. da imaju **bolove u stomaku.**

Na početku bolest malarije može da izgleda kao težak grip. Ali kad se ta bolest pogorša,

7. **mokraća** može da postane **tamne boje,**
8. a **koža** osobe može da postane **bleda.** To je zato što klice malarije uništavaju crvena krvna zrnca.

To su već „**opasni znaci**” bolesti i takva osoba onda potrebuje **hitnu medicinsku pomoć.**

Ta najsmrtonosnija klica malarije, *Plasmodium falciparum*, može da uđe i u mozak,^{viii} i tako da prouzrokuje smrt. Kada se to dogodi, bolesnik može da postane

9. zbunjen,
10. uznemiren, i
11. ošamućen ili pospan.

Kao takav, on potrebuje **hitnu** medicinsku pomoć.

Najbolji način da se spreči takvo napredovanje malarije je da se rano počne sa njenim lečenjem, i da se obrati pažnja i vidi da li lečenje napreduje na bolje.

Kad se trudne žene razbole od malarije, one treba odmah da počnu sa lečenjem. Ako se to ne učini, beba može prevremeno da se rodi, ili čak i da umre u majčinoj utrobi. Ako misli da ima malariju, trudna žena ne treba da okleva da poseti zdravstvenog radnika.

Kako se malarija odražava na bebe, i na malu decu?

Ti mališani nisu u mogućnosti da kažu kako se osećaju. Stoga, kako mogu roditelji da vide da su se njihova deca razbolela od malarije?

Ta deca obično

- imaju **visoku temperaturu**,
- mogu da **prestanu da sisaju** ili da piju tečnost,
- mogu da **povraćaju**,
- mogu da budu vrlo **pospana**, pa čak
- mogu i da dosta **plaču**.

Po tome se opet vidi da malarija može da imitira simptome i drugih običnih bolesti. Ako takvo dete živi u, ili je nedavno posetilo oblast u kojoj vlada malarija, treba mu pružiti **hitnu medicinsku pomoć**.

Kako da znamo da osoba ima malariju?

Postoje načini za **testiranje krvi** u takvim slučajevima. Međutim, ti testovi nisu sasvim pouzdani jer mogu da prikažu **pogrešne negativne rezultate** čak i kod osoba koje imaju malariju. Zbog toga treba najpre utvrditi da druge bolesti tu nisu prisutne, a onda se **skoncentrisati na lečenje malarije** kod dotične osobe sa simptomima. To je posebno važno učiniti u oblastima sa dosta smrtonosnih klica, pod imenom *Plasmodium falciparum*, jer malarija koju one prouzrokuju može brzo da se pogorša.

Kako se malarija leči?

Postoje izvesni **lekovi** za malariju. Zdravstveni radnici obično počnu sa davanjem vrste leka koji je sposoban da ubije klice malarije, bez da proizvede bolest od uzimanja tog leka. Međutim i tu postoje veliki problemi. Lekovi koji su nekada bili vrlo uspešni u lečenju malarije u izvesnim oblastima, sada izgleda kao da su **izgubili svoju snagu za lečenje**. To je zato što su se klice malarije promenile i ojačale, pa su sada potrebni jači lekovi za njeno lečenje. Zbog toga je potrebno da **zdravstveni radnik posmatra uspeh lečenja** dotične osobe, i da joj da jači lek ako je potrebno. To je često neophodno da se učini. Stoga se obrati svom lokalnom zdravstvenom radniku za pomoć.

Dakle, vidimo da je malarija vrlo opasna bolest i da je nju sve teže lečiti.

Najbolje bi bilo sprečiti njeno zadobijanje na prvom mestu.

Postoje bar 4 načina za **sprečavanje** zadobijanja malarije, a to su:

1. **Uništavanje komaraca** koji prenose klice malarije.
2. **Izbegavanje uboda komaraca** u oblastima gde malarija vlada.
3. **Hitno lečenje** osoba koje imaju malariju, da ona ne bi prešla na druge.
4. **Upotreba lekova** za sprečavanje zadobijanja malarije.

Komarci se razmnožavaju u **vodi**. Oni mogu da se razmnožavaju i rastu čak i u malim količinama vode kao što su to **plićaci** ili posude koje zadržavaju vodu. Primer toga su **stare gume, konzerve, kanali za navodnjavanje**, i slično. Da bi rasli, komarci treba da sisaju ljudsku ili životinjsku krv. To je njihova hrana. Zbog toga ima dosta komaraca oko kuća gde ljudi žive, ili oko mesta gde životinje borave. Komarci su aktivni uglavnom uveče. Dnevna vrućina može da ih dehidrira i ubije. Stoga, otkloni od svoje kuće sve **posude** u kojima se nepotrebno skuplja voda, da se komarci ne bi u njima razmnožavali.

Ako je moguće, uništi komarce zaprašivanjem ili prskanjem. Vlasti u zemljama sa malarijom često sprovode svoje programe za zaprašivanje kuća, vodenih rezervoara i brana. Stoga stanovnici dotičnih oblasti treba da im dozvole da obavljaju to **zaprashivanje**.

Izbegavaj da izlaziš napolje u sumrak. Ako to moraš da uradiš, bar imaj na sebi odelo sa dugačkim rukavima i pantalone.

Spavaj ispod **mreže** za komarce. To je vrlo važno. One se mogu kupiti skoro u svakom mestu gde postoji problem sa malarijom. Neke takve mreže sadrže hemikalije koje ubijaju komarce. Ako je moguće, zaštiti svoje **prozore i vrata** sa mrežama za komarce, da bi sprečio njihov ulazak u tvoj dom.

Pre nego što odeš na spavanje, krpom protresi prostor ispod kreveta, stola ili kredenca. Tamo se **komarci često skrivaju**. A kad oni izađu odatle, isteraj ih napolje ili ih uništi!

U mnogim zemljama se mogu nabaviti **otrovne spiralne ploče** koje sporim sagorevanjem mogu da ubijaju komarce. Takve ploče su vrlo korisne i efikasne. Namesti takvu ploču da gori ispred tvoje spavaće sobe 1 sat u kasno popodne. Zatim pričekaj još 1 sat pre nego što uđeš u tu sobu da spavaš.

Od koristi mogu da budu i preparati za kožu koji odbijaju komarce.

Postoje i lekovi koji mogu da zaštite osobe od zadobijanja malarije. Neki su više efikasni, a neki manje. Pored toga, svi su oni sposobni da doprinesu da se osoba oseća bolesna od njih, posebno ako se uzimaju duže vremena. Ako nameravaš da putuješ u zemlju gde vlada malarija, uzmi sa sobom i neke od tih lekova da se zaštitiš. U vezi sa njima se posavetuj sa svojim zdravstvenim radnikom.

U zaključku, ako misliš da si se razboleo od malarije, odmah potraži medicinsku pomoć. To je vrlo važno jer ona može da ti spase život, posebno u oblastima gde postoji parazit *Plasmodium falciparum*. Zapamti da simptomi malarije mogu da budu slični simptomima teškog gripa.

Pored toga, treba stalno da se molimo našem Nebeskom Ocu da nam On podari mudrost da bi znali kako da zaštitimo nas i naše porodice od te bolesti. I ako se

dogodi da se i ti razboliš od malarije, učini sve što je moguće da je hitno i bezbedno preboliš.

U Bibliji Bog kaže: „Jer ja, Gospod Bog tvoj, držim te za desnicu, i kažem ti: ne boj se, ja ću ti pomagati.”

Isaija 41:13.

ⁱ Online Medicinski Rečnik, „Besplatni Rečnik” Pregledano Marta, 2015),

<http://medical-dictionary.thefreedictionary.com/malaria>

ⁱⁱ SZO, 10 Činjenica o Malariji (Decembar, 2014), <http://www.who.int/features/factfiles/malaria/en/>

ⁱⁱⁱ SZO, Bolesti Koje su u Vezi sa Vodom – Malaria (2015), http://www.who.int/water_sanitation_health/diseases/malaria/en/

^{iv} Isto.

^v SZO website Članak, „Malaria”, Lista Činjenica N°94, Ažurirano Decembra, 2014.

<http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs094/en/>

^{vi} CDC, Paraziti Malarije (9. Novembar, 2012),

<http://www.cdc.gov/malaria/about/biology/parasites.html>

^{vii} Isto.

^{viii} CDC, Paraziti Malarije (Novembar, 2012), <http://www.cdc.gov/malaria/about/biology/parasites.html>

(a) "Culex sp larvae" by (Image: James Gathany, CDC) – Novi Model za Predviđanje Nastupa, Početka Epidemije Virus sa Zapadnog Nila. Gross L, PLoS Biology Vol. 4/4/2006, e101. <http://dx.doi.org/10.1371/journal.pbio.0040101>. Vidi još: Kilpatrick AM, Kramer LD, Jones MJ, Marra PP, Daszak P (2006): Epidemije Virus sa Zapadnog Nila u Severnoj Americi Stoje u Vezi sa Preokretima u Načina Razmnožavanja Komaraca. PLoS Biol 4(4): e82 doi:10.1371/journal.pbio.0040082. Dozvola pod CC BY 2.5 via Wikimedia Commons -

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Culex_sp_larvae.png#/media/File:Culex_sp_larvae.png

TEKST POTIČE OD GRUPE STRUČNJAKA IZ ZDRAVSTVENOG CENTRA WILDWOOD U DŽORDŽIJI, SAD.